

“BÜYÜKLER”E
SİNEMASAL
BİR VİCDAN DERSİ:

İKİ DİL BİR BAVUL

AYŞENUR GÖNEN

İki Dil Bir Bavul'un genç yönetmenleri Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan, resmi ideolojinin tektipleştirme uygulamasının eğitim politikaları özelindeki izdüşümüne, fincancı katırlarını ürkütmeden level atlatarak sinemamızın ve “kamu vicdanı”nın meseleleri arasına taşıma başarısı gösteriyor.

Son günlerde medyada adından sıkça söz edilen, katıldığı festivallerde beğeniyle karşılanan, gişede de beklenenin çok üzerinde izleyici toplayan ve *Altın Portakal*'da "En İyi İlk Film" ödülüyle başarısını taçlandıran bir belgesel film *İki Dil Bir Bavul*. Bu başarısını, öncelikle ateş çemberine dalmayı göze almasına borçlu kuşkusuz. Filmin genç yönetmenleri Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan, resmi ideolojinin tektipleştirme uygulamasının eğitim politikaları özelindeki izdüşümüne, fincancı katırlarını ürkütmeden level atlatarak sinemamızın ve "kamu vicdanı"nın meseleleri arasına taşıma başarısı gösteriyor. Daha doğrusu sanki başka bir kıtada yaşıyormuşçasına uzağımızda duyumsadığımız bir meseleyi elle tutulur bir somutlukta gözler önüne seriyor.

Filmin konusunu hatırlamak gerekirse, çiçeği burnunda Denizlili öğretmen Emre, bavulunu alıp işbaşı yapmak üzere atandığı köye gider. Burada görevini yapması tahmininden de zor olacaktır. Çünkü eğitimi sırasında hiç de bahsi geçmeyen bir sorunla karşılaşır. Birinci sınıf öğrencileri Türkçe bilmemektedir ve Emre öğretmen yeni bir dil öğretmek hususunda formasyon almamıştır. Köydeki yaşam koşullarının zorluğu da o güne dek Ankara'nın doğusunu görmemiş apartman çocuğu Emre için oldukça yamandır. En yakın yerleşim yerine elli kilometre uzaklıktaki bu köyde dilinden anlamadığı öğrencileriyle zorlu bir yıl bek-

İki Dil Bir Bavul her iki tarafı da kendi doğallığı içerisinde, korkularını ve çaresizliklerini örtbas etmeden olanca çıplaklığıyla deşifre ediyor. Senelerdir masal gibi dinlediğimiz yahut kimi sosyal sorumluluk projelerinin reklâm filmlerinde birkaç saniyeliğine izlediğimiz bir vaktaya spot ışığı tutuyor.

lemektedir onu. Kolları sıvar ve işe koyulur. Çaresiz serzenişlerle ilk haftalarını geçiren genç öğretmen müfredatı mecburen bir kenara bırakıp, ailelerin ve büyük sınıfların da desteğiyle küçük öğrencilerine adım adım "yeni dillerini" öğretir.

İki Dil Bir Bavul, yönetmenlerinin deyişiyle "her iki tarafı da anlamaya yönelik bir film" olarak kurgulanmış. Ne Coşkun Aral belgesellerinde olduğu gibi "Böyle doğayla içiçe, atlarınız, koyunlarınız, dahası yenilenmiş masa ve sıralarınızla ne kadar da mutlusunuz." alt metninin cilâsıyla mev-

cut durumu romantize etme kolaycılığına düşüyor ne de yaşadığı hayal kırıklığına rağmen görevine iki elle sarılan Emre'yi, Harun Yöndem belgesellerindeki gibi yüce ordumuzun vatanperver bir neferi gibi kahramanlaştırarak göndere bayrak çekiyor. Her iki tarafı da kendi doğallığı içerisinde, korkularını ve çaresizliklerini örtbas etmeden olanca çıplaklığıyla deşifre ediyor. Senelerdir masal gibi dinlediğimiz yahut kimi sosyal sorumluluk projelerinin reklâm filmlerinde birkaç saniyelğine izlediğimiz bir vakiya spot ışığı tutuyor.

Türk Eğitim Politikası Bir Tenhada Kürtçe Duvarına Tosladığında

Bir çocuğun, okul sıralarına gelene kadar hiç karşılaşmadığı bir dil onun ana dili sayılabilir mi? Soruyu başka bir biçimde soracak olursak eğitim hayatına yeni başlayan çiçeği burnunda bir öğrenci, karşısında başka dil konuşan bir öğretmen bulursa ne

“Ne görüyorsam onu gösteriyorum ve nasıl görünüyorsa öyle” diyen film, Vertov’un sinema-göz kuramının sinemamızdaki en iyi örneklerinden birisi olarak anılacak gibi görünüyor.

olur? Bu öğretmen “Anlamıyorsunuz beni değil mi? Zaten ben de sizi anlamıyorum.” diye çaresizlik içinde sınıfın orta yerinde dönüp dururken, bunu öğretmenin bir şakası zannedip gülmez de ne yapar! Tahmin edilebileceği gibi hem öğretmen hem de öğrencileri açısından sıkıntılı bir durum bu. Tuvalete gitmek istediğini Türkçe söyleyebilmek için kıvranan birinci sınıf öğrencisinin çaresizliği kadar, cevizin yalnız Türkçesini değil kendisini de tanımayan öğrencisine ceviz resmi göstererek alfabe öğretmeye çalışan toy bir öğretmenin çırpınışlarına şahit oluyoruz. Lâkin öğretmenin, öğrencilerine nazaran bir miktar daha imtiyazlı bir pozisyonda durduğu görmezden gelinme-

meli. Zira film boyunca, düzgün bir iletişimin olmazsa olmazı sayılan “empati/sem-pati” ilişkisi kurma adına bile tek bir Kürtçe kelime sadır olmuyor Emre’den.

Çıplak Bir Göz Gibi Davranan Kamera ve Vertov’un Kurgu Sistemi

Yaratım aşamalarına göz attığımızda filmin kurgu sürecinin epeyce zahmetli olduğunu görüyoruz. Mekân seçimi ve örnek olay bulma aşamasında imkânsızlıklar nedeniyle neredeyse filminden vazgeçme noktasına gelen yönetmenlerin, çekimleri ayıklama sürecinde de odak dışına kayma riski sebebiyle masa başında epeyce ter döktükleri ortada. Çıplak bir göz gibi kullanılan kameranın varlığını hissetmiyoruz filmi izlerken. Bunda köy halkının ve öğrencilerin kameranın fonksiyonunu tam algılayamamasının -yönetmenlerin verdikleri röportajlardan hareketle söylüyorum- dolayısıyla kameranın varlığını yok saymalarının rolü büyük elbette. Oyuncuların bu algıları belgeselin çekimlerinin mekânla bütünlük arzedecek doğallıkta seyretmesine imkân tanımış. Kurgu masasında da bu yaklaşımı zedeleyecek sıçramalara ve bölümlenmelere prim verilmemiş. Plânlar arasındaki geçişler de kara kitaba ters düşmeyecek biçimde. Filmin akıcılığını ve malzemenin bütünlüğünü yaralayacak gereksiz detaylara yer verilmemiş. “Ne görüyorsam

onu gösteriyorum ve nasıl görünüyorsa öyle” diyen film, Vertov’un sinema-göz kuramının sinemamızdaki en iyi örneklerinden birisi olarak anılacak gibi görünüyor.

Filmin sorduğu sorulara ilâveten izleyici olarak sektörün ağababalarına sormamız gereken bir soru da şu: “Siz yola çıktığınızda yol yok muydu? Neden yolunuz eğitim adı altında kaç kuşağa reva görülen asimilasyonun kavşağına uğramadı?” Bu başta Sinan Çetin, Yılmaz Erdoğan gibi

muhtemelen bu çocuklarla benzer açmazları yaşamış sinemacılara, sonrasında da Yeşilçam klişelerini aşmamaktan yakınan, sinemamızın hikâye kıtlığı çektiğini diline dolayan, çareyi Hollywood klişelerini uyarlamakta bulan büyük yapımcılara sorulması gereken bir soru olarak karşımızda duruyor. Filmin genç yönetmenleri Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan’ın ellerine sıkıca sarılıp tebrik etmek ve “büyüklerin” de gözlerinin içine bakıp “Siz neredeydiniz bunca yıldır?” diye sormak gerekiyor.